

Atracția continuă a naționalismului

Fredy Perlman

1984

Naționalismul a fost declarat mort de mai multe ori pe parcursul secolului actual:

- a. după Primul Război Mondial, când ultimele imperii ale Europei, cel austriac și cel turc, au fost divizate în națiuni auto-determinate și nu a mai rămas niciun naționalist defavorizat, exceptându-i pe zioniști.
- b. după lovitura de stat bolșevică, când a fost spus că luptele burghezilor pentru auto-determinare vor fi de acum înlocuite de luptele muncitorilor, care nu aveau nicio țară.
- c. după înfrângerea militară a Italiei fasciste și a Germaniei național-socialiste, când corolarele genocidale ale naționalismului au fost expuse întregii lumi, când se credea că naționalismul ca practică și crez a fost discreditat pentru totdeauna.

Cu toate acestea, la patruzeci de ani de la înfrângerea militară a fasciștilor și a național-socialiștilor, putem vedea că naționalismul nu numai că a supraviețuit, dar a renăscut, a fost supus unei reînvieri. Naționalismul a fost reînviat nu numai de către așa-zisa dreaptă, dar de asemenea, și în special, de către așa zisa stângă. După războiul național-socialist, naționalismul a încetat să mai fie limita conservatorilor, a devenit crezut și practica revoluționarilor, și s-a dovedit a fi singurul crez revoluționar care a funcționat ca adevărat.

Stângiștii sau naționaliștii revoluționari insistă asupra faptului că naționalismul lor nu are nimica în comun cu cel al fasciștilor și al național-socialiștilor, că naționalismul lor este al celor oprimați, că oferă eliberare personală precum și eliberare culturală. Afirmățiile naționaliștilor revoluționari au fost mediatizate în întreaga lume de către două dintre cele mai vechi instituții constant ierarhice ce au supraviețuit până în timpurile noastre: statul chinez și, mai recent, Biserica Catolică. În prezent este promovat în mod agresiv ca strategie, știință și teologie a eliberării, ca pe o îndeplinire a dictonului iluminist: „Știința este putere”, ca pe un răspuns dovedit al întrebării „Ce-i de făcut?”

Pentru a combate aceste afirmații și pentru a le vedea într-un context, trebuie să mă întreb ce este naționalismul – nu doar noul naționalism revoluționar, dar și cel vechi, conservator. Nu pot începe prin a defini termenul, deoarece „naționalism” nu este un cuvânt cu o definiție fixă: este un termen ce acoperă o succesiune de experiențe istorice diferite. Am să încep prin oferirea unei scurte schițe a unora dintre acele experiențe:

Conform unei actuale (și manipulabile) concepții greșite, imperialismul este relativ recent, constă în colonizarea întregii lumi și este ultimul stadiu al capitalismului. Diagnosticul arată înspre un anumit leac: naționalismul este oferit ca antidot al imperialismului: se spune că războaiele de eliberare națională pot distruge imperiul capitalist.

Acest diagnostic servește ca scop, dar nu descrie vreun eveniment sau situație. Mai mult ne apropiem de adevăr atunci când întoarcem această concepție cu capul în jos și spunem că imperialismul a fost primul stadiu al capitalismului, că lumea a fost colonizată ulterior de state-națiune și că naționalismul este cel dominant, actual și (sper) ultimul stadiu al capitalismului. Faptele acestui caz nu au fost descoperite ieri; ele sunt la fel de familiare ca și concepția greșită care le neagă.

A fost convenabil, din diverse motive bine întemeiate, să uităm că, până în secolele recente, puterile dominante ale Eurasiei nu erau state-națiune, ci imperii. Un Imperiu Celest condus de dinastia Ming, un Imperiu Islamic, condus de dinastia Otomanilor, și un Imperiu Catolic condus de dinastia de Habsburg, au rivalizat între ele pentru posesia lumii cunoscute. Dintre cele trei, catolicii nu au fost primii imperialiști, ci cei din urmă. Imperiul Celest al dinastiei Ming a stăpânit o mare parte din Asia de Est și a trimis vaste flote comerciale peste mări cu un secol înaintea invadării Mexicului de către catolici. Cei ce sărbătoresc isprava catolicilor uită că între 1420 și 1430, birocratul imperial chinez Cheng Ho a ordonat expediții navale de 70.000 de oameni și a navigat nu doar până la apropiatele Malaya, Indonezia și Ceylon, ci a ajuns la porturile din Golful Persic, Marea Roșie și Africa. De asemenea, admiratorii conquistadorilor depreciază faptele imperiale ale otomanilor, care au cucerit aproape tot teritoriul fostului Imperiu Roman, cu excepția celor mai vestice provincii, au condus Africa de Nord, Arabia, Orientul

Mijlociu și jumătate din Europa, au controlat Mediterana și au bătut la porțile Vienei. Imperialiștii catolici au plecat spre vest, dincolo de granițele lumii cunoscute, pentru a scăpa din încercuire.

Cu toate acestea, imperialiștii catolici au fost cei care au „descoperit America”, iar distrugerea genocidală și prăduirea „descoperirii” lor a schimbat echilibrul de putere între imperiile Eurasiei.

Ar fi fost mai puțin letali imperialiștii chinezi sau turci dacă ar fi „descoperit America”? Toate cele trei imperii îi considerau pe străini ca fiind inferiori, și, deci, o pradă legitimă. Chinezii îi considerau pe ceilalți barbari; musulmanii și catolicii îi considerau pe ceilalți necredincioși. Termenul de necredincios nu este la fel de brutal ca cel de barbar, din moment ce un necredincios încetează să mai fie pradă legitimă și devine un om cu drepturi depline dacă se convertește la adevărata credință, pe când un barbar rămâne pradă până când el sau ea este transformat de către civilizator.

Termenul de necredincios și moralitatea din spatele său, a intrat în contradicție cu practica invadatorilor catolici. Contradicția dintre profesii și acte a fost identificată de un critic foarte timpuriu, un preot numit Las Casas, care a notat că ceremoniile de convertire erau pretexte pentru a separa și extermina neconvertiții și că însuși convertiții nu erau tratați precum catolicii ci ca și sclavi.

Criticile lui Las Casas au făcut puțin, în afară de a stânjeni Biserica Catolică și pe împărat. Au fost date legi și trimiși anchetatori, dar cu puțin efect, deoarece cele două țeluri ale expedițiilor catolice, convertirea și jaful, erau contradictorii. Mulți oameni ai bisericii s-au împăcat cu ideea de a salva aurul și de a damna sufletele. Împăratul catolic depindea din ce în ce mai mult de bogățiile jefuite pentru a plăti pentru palatul imperial, armată și flotele ce transportau bogățiile.

Jaful a continuat să aibă prioritate și după convertire, dar catolicii au continuat să fie stânjeniți. Ideologia lor nu se potrivea cu practica lor. Catolicii au profitat mult de pe urma cuceririi aztecilor și a incașilor, pe care i-au descris ca având imperii cu instituții similare celor ale Imperiului Habsburgic și practici religioase la fel de demonice ca cele ale inamicului oficial, imperiul păgân al turcilor otomani. Dar catolicii nu au spus nimic despre războaiele de exterminare purtate împotriva comunităților ce nu aveau nici împărați, nici armate permanente. Astfel de fapte, deși săvârșite cu regularitate, contraziceau ideologia și erau prea puțin eroice.

Contradicția dintre profesia și faptele invadatorilor nu a fost rezolvată de catolicii imperiali. A fost rezolvată de vestitorii unei noi forme sociale, statul-națiune. Doi vestitori ai acestei noi forme sociale au apărut în același an, 1561, când una dintre expedițiile împăratului peste mări și-a proclamat independența față de imperiu, iar câțiva dintre bancherii și furnizorii împăratului au pornit un război de independență.

Aventurierul de peste mări, Lopes de Aguirre, nu a reușit să obțină susținere și a fost executat.

Bancherii și furnizorii împăratului au mobilizat populația din câteva provincii ale imperiului și au reușit să despartă provinciile de restul imperiului (provincii care mai târziu vor fi numite Olanda).

Aceste două evenimente nu reprezentau încă lupte pentru eliberare națională. Acestea erau vestitorii lucrurilor ce vor urma. Ele aminteau de asemenea de întâmplări din trecut. În Imperiul Roman de altădată, gărzile praetoriene erau angajate pentru a-l proteja pe împărat. Gărzile și-au însușit din ce în ce mai mult din prerogativele împăratului și, în cele din urmă, au ajuns să exercite puterea imperială în locul acestuia. În Imperiul Islamic Arab, califul a angajat turci drept gărzi de corp. Gărzile turcești, la fel ca și praetorienii de dinainte, și-au asumat din ce în ce mai mult din prerogativele califului și, în cele din urmă, au ocupat palatul imperial.

Lope de Aguirre și aristocrații olandezi nu erau gărzile de corp ale monarhului habsburgic, însă aventurierul colonial andin și casele financiare și comerciale olandeze exercitau funcții importante în imperiu. Acești rebeli, ca și gărzile romane și turcești de mai înainte, au vrut să se elibereze de umilința spirituală și povara materială de a-l servi pe împărat. Ei exercitau deja puterile împăratului. Împăratul era doar un parazit pentru ei.

Aventurierul colonial Aguirre a fost, din câte se pare, inept ca rebel. Vremea lui nu sosise încă.

Aristocrații olandezi nu erau inepti, vremea lor sosise. Ei nu au răsturnat imperiul. L-au raționalizat. Casele comerciale și financiare olandeze dețineau deja o mare parte din bogățiile Lumii Noi. Le-au primit drept plată pentru aprovizionarea flotelor, armatelor și palatului împăratului. Acum au plecat

să jefuiască colonii în nume propriu și în beneficiul personal, descătușați de un stăpân parazit. Și din moment ce ei erau protestanți calvini și nu catolici, nu erau stânjeniți de vreo contradicție dintre profesiile și faptele lor. Ei nu au făcut o meserie din a salva suflete. Calvinismul lor le spune că un Dumnezeu indestructibil a salvat sau a damnat toate sufletele încă de la începutul timpului și niciun preot olandez nu poate schimba planul său.

Olandezii nu erau cruciați. Ei s-au limitat la puțin eroicele, deloc amuzantele și negustoriceștile jafuri, calculate și regularizate. Flotele însărcinate cu jafurile plecau și se întorceau conform programului. Faptul că „străinii” jefuiți erau necredincioși a devenit mai puțin important decât faptul că ei nu erau olandezi.

Predecesorii naționalismului din vestul Eurasiei au născocit termenul de „sălbatic”. Acest termen era sinonimul cuvântului „barbar”, folosit în Imperiul Celest din estul Eurasiei. Ambii termeni îi desemnau pe oameni drept prăzi legitime.

Pe parcursul celor două secole care au urmat, invaziile, subjugările și expropriările inițiate de Habsburgi au fost imitate de alte case regale europene.

Văzuți prin prisma istoricilor naționaliști, colonizatorii inițiali, la fel ca și imitatorii lor ulterioari, arată precum niște națiuni: Spania, Olanda, Anglia, Franța. Dar văzuți dintr-un punct de vedere în trecut, puterile coloniale sunt: Casa de Habsburg, Casa Tudor, Casa Stuart, Casa Bourbon, Casa Orange – cu alte cuvinte, dinasticii identice cu familiile dinastice aflate în conflict pentru bogăție și putere încă de la căderea Imperiului Roman de Apus. Invadatorii pot fi văzuți din ambele puncte de vedere, deoarece avea loc o tranziție. Entitățile nu mai erau simple moșii feudale, dar nu erau încă națiuni pe deplin. Deja posedau o parte, dar nu toate atributele unui stat-națiune. Cel mai notabil element lipsă era armata națională. Tudorii și Bourbonii manipulau deja anglinismul și francismul supușilor lor, în special în timpul războaielor împotriva supușilor altui monarh. Dar nici scoțienii și irlandezii, nici corsicanii și provensalii nu au fost recrutați pentru a lupta și muri pentru „jubirea de țară”. Războiul era o povară feudală apăsătoare, o corvoadă. Singurii patrioți erau patrioții din Eldorado.

Principiile a ceea ce avea să devină crezul naționalist, nu au plăcut dinastilor conducători, care s-au agățat de obositele și testatele lor idei. Noile idei au plăcut servitorilor importanți ale dinastiilor, bancherilor, negustorilor de condimente, celor ce aprovizionau armata și celor ce jefuiau coloniile. Acești oameni, ca și Lope de Aguirre și aristocrații olandezi, ca vechii romani și gărzile turcești, exercitau funcții cheie, dar totuși au rămas supuși. Mulți, dacă nu toți, ardeau de dorința de a se elibera de umilință și povară, de a scăpa de despotul parazit, să continue exploatarea populației și jefuirea coloniilor în propriul nume și beneficiu.

Mai târziu cunoscuți sub numele de „burghezi” sau „clasă de mijloc”, acești oameni au devenit bogați și puternici încă din ziua în care primele flote au plecat spre vest. O parte din bogăția lor provenea din coloniile jefuite, ca plată pentru serviciile pe care le-au vândut împăratului. Această sumă va fi mai târziu numită „acumulare primitivă de capital”. O altă parte din bogăția lor provenea din jefuirea propriilor compatrioți și a vecinilor, printr-o metodă mai târziu cunoscută sub numele de capitalism. Metoda nu era complet nouă, dar a devenit foarte răspândită după ce clasele de mijloc au pus mâna pe aurul și argintul Lumii Noi.

Aceste clase de mijloc exercitau puteri importante, dar nu erau experimentate în exercitarea puterii politice centrale. În Anglia au detronat un monarh și au proclamat un commonwealth, dar temându-se că energiile populare pe care le-au mobilizat împotriva clasei superioare s-ar putea întoarce împotriva clasei de mijloc, au restaurat imediat un alt monarh din aceeași dinastie.

Naționalismul nu și-a ocupat locul decât pe la sfârșitul anilor 1700, atunci când două izbucniri despărțite de 13 ani, au întors pe dos poziția relativă a celor două clase superioare și au schimbat pentru totdeauna geografia politică a lumii. În 1776, negustorii coloniști și aventurierii au reconstituit fapta lui Aguirre de a-și proclama independența față de dinastia conducători de peste mări, și-au întrecut predecesorul prin mobilizarea coloniștilor și au reușit să se desprindă de Imperiul Britanic Hanoverian. Iar în 1789, negustorii și scribii iluminați și-au întrecut predecesorii olandezi prin mobilizarea nu numai a câtorva provincii periferice, ci a întregii populații supuse, prin detronarea și uciderea monarhului

bourbon, și prin transformarea tuturor lanțurilor feudale în lanțuri naționale. Aceste două evenimente au marcat sfârșitul unei ere. Prin urmare, chiar și dinastia supraviețuitoare a devenit în grabă sau treptat naționalistă, iar proprietățile regale rămase au preluat din ce în ce mai mult din atribuțiile statelor-națiuni.

Cele două revoluții ale secolului al XVIII-lea au fost foarte diferite, și au contribuit cu elemente diferite și chiar contradictorii la crezul și practica naționalismului. Nu am intenția de a analiza aceste evenimente aici, ci doar vreau să-i reamintesc cititorului de către dintre elemente.

Ambele rebeliuni au rupt cu succes lanțurile de loialitate față de o casă monarhică și ambele au sfârșit prin fondarea statelor-națiune capitaliste, dar între primul și ultimul pas, acestea au avut puține în comun. Principalii animatori ai ambelor revolte erau familiarizați cu doctrinele raționaliste ale Iluminării, dar pretenții americani s-au limitat la ambele probleme politice, în mare măsură problemele stabilirii unei mașinării statale care ar putea continua de acolo de unde a abandonat regele George. Mulți dintre francezi au mers mult mai departe. Aceștia au ridicat nu numai problema restructurării statului, ci a întregii societăți. Au contestat nu numai legătura dintre supus și monarh, ci de asemenea cea dintre sclav și stăpân – legătură ce a rămas sacră pentru americani. Ambele grupuri erau fără îndoială familiarizate cu observația lui Jean-Jaques Rousseau, potrivit căreia ființele umane se nașteau libere și totuși peste tot acestea erau legate în lanțuri, dar francezii au înțeles lanțurile într-un mod mai profund și au depus un mai mare efort pentru a le rupe.

La fel de influențați de doctrinele raționaliste ca și Rousseau, revoluționarii francezi au încercat să aplice rațiunea socială în mediul uman în același mod în care rațiunea naturală sau știința începea să fie aplicată în mediul natural. Rousseau a lucrat la biroul său. A încercat să întocmească justiția socială pe hârtie, ci și în rândul oamenilor mobilizați și înarmați, mulți dintre aceștia înfuriați, mulți dintre ei săraci.

Entitatea abstractă a lui Rousseau a luat forma unui Comitet de Salvare Publică, o organizație polițistă ce se considera întruchiparea voinței generale. Virtușii membri ai comitetului au aplicat conștiincioși descoperirile rațiunii în chestiunile umane. Aceștia se considerau chirurgii națiunii. Și-au sculptat obsesiile personale în societate prin intermediul lamei statului.

Aplicarea științei asupra mediului a luat forma terorii sistematice. Instrumentul Rațiunii și Justiției a fost ghilotina.

Teroarea i-a decapitat pe foștii conducători, iar apoi s-a îndreptat asupra revoluționarilor.

Frica a stimulat o reacție ce a măturat Teroarea și Justiția. Energia mobilizată a patrioților însetați de sânge a fost trimisă în străinătate pentru a impune prin forță iluminarea asupra străinilor, pentru a dezvolta națiunea într-un imperiu. Aprovizionarea armatelor naționale era mult mai avantajoasă decât a fost vreodată aprovizionarea armatelor feudale, iar foștii revoluționari au devenit membri bogați și puternici ai clasei de mijloc, care era acum clasa din vârf, clasa conducătoare. Teroarea și războaiele au lăsat o moștenire fatidică crezului și practicii naționalismelor de mai târziu.

Moștenirea revoluției americane a fost o cu totul altă treabă. Americanii erau mai puțin preocupați de justiție, mai mult preocupați de proprietate.

Coloniștii-invadatori de pe coasta de est a nordului continentului aveau tot atâta nevoie de George de Hanovra precum a avut Lope de Aguirre de Filipt de Habsburg. Sau, mai degrabă, bogații și cei puternici dintre coloniști aveau nevoie de aparatul regelui George pentru a le proteja bogăția, dar nu pentru a o mări. Dacă ar putea organiza un aparat represiv care să le aparțină, aunci nu ar avea deloc nevoie de regele George.

Încrăzători în abilitatea lor de a-și lansa propriul aparat, coloniștii deținători de sclavi, speculanții de terenuri, exportatorii de produse și bancherii au ajuns la concluzia că taxele regelui George reprezintă acte intolerabile. Cea mai intolerabilă dintre acțiunile regelui George a fost interzicerea temporară a incursiunilor neautorizate pe pământurile primilor locuitori ai continentului. Sfătuitoarii regelui erau cu ochii pe blănurile de animale furnizate de către vânătorii indigeni. Speculanții de terenuri revoluționari puseseră ochii pe pământurile vânătorilor.

Spre deosebire de Aguirre, coloniștii federalizați din nord au avut succes în organizarea propriului aparat represiv independent, și au făcut asta prin ațâțarea unei sete minime pentru justiție. Scopul lor a fost răsturnarea puterii regelui și nu pe a lor. În loc să se bazeze excesiv pe coloniștii mai puțin norocoși, ca să nu mai pomenim de sclavii lor, acești revoluționari s-au bazat pe mercenari și pe ajutor indispensabil primit de la monarhul de Bourbon, care va fi răsturnat câțiva ani mai târziu de către revoluționari mai virtuoși.

Coloniștii nord-americani au rupt legăturile de loialitate tradiționale și obligația feudală, dar spre deosebire de francezi, aceștia au înlocuit doar treptat legăturile tradiționale cu legăturile patriotismului și națiunii. Aceștia nu constituiau tocmai o națiune. Mobilizarea lor ezitantă a regiunilor rurale coloniale nu i-au contopit într-o națiune, iar populația multi-lingvistică, multi-culturală și divizată social a rezistat unei asemenea contopiri. Noul aparat represiv nu era încă testat și nu comanda loialitatea nedivizată a populației, ce încă nu era patriotică. Era nevoie de altceva. Stăpânii de sclavi care și-au răsturnat regele se temeau că sclavii lor ar putea la fel de bine să-și răstoarne stăpânii. Insurecția din Haiti a făcut ca această frică să fie mai mult decât ipotetică. Și, deși aceștia nu se mai temeau că vor fi împinși în mare de către locuitorii indigeni ai continentului, afaceriștii și speculanții erau îngrijorați cu privire la abilitatea lor de a-și croi drum mai adânc în interiorul continentului.

Invadatorii-coloniști americani au recurs la o nouă invenție, un instrument care nu era precum ghilotina, dar era la fel de letal. Acest instrument va fi numit mai târziu „rasism” și va fi incorporat în practica naționalistă. Rasismul, ca și alte produse ale americanilor practici, a fost un principiu dogmatic. Conținutul său nu era important; ceea ce era important era faptul că funcționa.

Ființele umane au fost mobilizate în funcție de cel mai puțin important și superficial numitor comun, și au răspuns la chemare. Oameni care își părăsiseră satele și familiile, care își uitau limba și își pierdeau cultura, care își pierduseră sociabilitatea lor, erau manipulați să creadă că înlocuitorul pentru tot ceea ce pierduseră era culoarea pielii lor. Au fost făcuți să se mândrească de ceva ce nu era nici faptă proprie și nici măcar o achiziție personală, precum limba. Au fost topiți într-o națiune de bărbați albi (femeile și copiii albi existau doar ca victime scalpate, ca dovezi ale bestialității prăzii vânate). Dimensiunea deposedării era dezvăluită de non-entitățile pe care oamenii albi le împărțeau unii cu ceilalți: sânge alb, gânduri albe și apartenența la rasa albă. Ca oameni albi, datornicii și servitorii aveau totul în comun cu bancherii, speculanții de terenuri și deținătorii de plantații nimic în comun cu pieile roșii, pieile negre și pieile galbene. Contopiți de un asemenea principiu, aceștia puteau fi de asemenea mobilizați de către acesta, transformați în mulțimi albe. Mulțimi care linșează, „luptători contra indienilor”.

Rasismul fusese inițial una dintre cele câteva metode de a mobiliza armatele coloniale și, deși a fost exploatat în America mai din plin decât fusese vreodată în altă parte, nu a înlocuit celelalte metode, ci mai degrabă le-a suplimentat. Victimele pionierilor invadatori erau încă descrise ca necredincioși, ca păgâni. Dar pionierii erau în mare parte creștini protestanți, ca șiolandezii timpurii, și priveau păgânismul ca pe ceva ce trebuie pedepsit, nu remediat. Victimele au continuat de asemenea să fie denumite sălbatici, canibali și primitivi, dar acești termeni au încetat de asemenea să mai fie diagnostice ale condițiilor ce puteau fi remediate și tindeau să devină sinonime ale non-albului, o condiție ce nu putea fi remediată. Rasismul a fost o ideologie perfectă potrivită unei practici de înrobire și exterminare. Abordarea mulțimii care linșează, atacarea în bandă a victimelor definite ca inferioare, a atras bătașii a căror umanitate a fost extirpată și cărora le lipsea orice noțiune de fair play. Pentru numeroșii Sfinți Gheorghe, cu o oarecare onoare și o mare sete pentru eroism, inamicul a fost descris oarecum diferit. Pentru ei existau națiuni la fel de bogate și puternice precum a lor în pădurile transmontane și pe malurile Marilor Lacuri.

Celebranții faptelor eroice ale spaniolilor imperialu au găsti imperii în centrul Mexicului și în vârful Anzilor. Celebranții naționaliști ai eroilor americani au găsit națiuni. Aceștia au transformat rezistența disperată a sătenilor anbarhici în conspirații internaționale organizate de arhoni militari precum generalul Pontiac și generalul Tecumseh. Au populat pădurile cu lideri naționali formidabili, state majore eficiente și armate formate din nenumărate trupe patriotice. Și-au proiectat propriile structuri represive în necunoscut. Au văzut o copie fidelă a lor, cu toate culorile inversate – ceva în genul unui negativ

fotografic. Inamicul a devenit așadar un egal în ceea ce privește structura, puterea și scopurile. Războiul împotriva unui asemenea inamic nu numai că era just, era o necesitate urgentă, o chestiune de viață și de moarte. Celelalte atribute ale inamicului – păgânismul, sălbăticia, canibalismul – au făcut din misiunile de a expropria, înrobi și extermina treburi urgente și, de asemenea, le-au transformat în fapte eroice.

Repertoriul programului naționalist era acum mai mult sau mai puțin complet. Această declarație ar putea deruta cititorul care nu vede încă nicio „națiune reală” în tablou. Statele Unite erau încă o colecție de „etnicități” multi-lingvistice, multi-religioase și multi-culturale, iar națiunea franceză și-a revărsat hotarele și s-a transformat într-un imperiu napoleonic. Cititorul ar putea încerca să aplice o definiție a națiunii ca fiind un teritoriu constituit din oameni ce împart o limbă, o religie și obiceiuri comune, cel puțin una din acestea trei. O astfel de definiție, clară, exactă și statică, nu este o descriere a fenomenului, ci o scuză pentru aceasta, o justificare. Fenomenul nu era o definiție statică, ci un proces dinamic. Limba, religia și obiceiurile comune, la fel ca și sângele alb al colonizatorilor americani, erau pure pretexte, instrumente pentru a mobiliza armate. Culminarea procesului nu a fost o păstrare cu sfințenie a comunalităților, ci o deposedare, o pierdere totală a limbii, religiei și obiceiurilor. Locuitorii unei națiuni vorbeau limbajul capitalului, venerat pe altarul statului și și-au limitat obiceiurile la cele permise de către poliția națională.

Naționalismul este opus imperialismului doar pe tărâmul definițiilor. În practică a fost o metodologie de a dirija imperiul capitalului.

Creșterea continuă a capitalului, numită adesea progres material, dezvoltare economică sau industrializare, era activitatea principală a claselor mijlocii, așa-zisa burghezie, deoarece capitalul era ceea ce dețineau, clasele superioare deținând moșii.

Descoperirea unor noi lumi ale belșugului a îmbogățit enorm aceste clase de mijloc, dar le-a făcut de asemenea vulnerabile. Regilor și nobililor, care inițial adunaseră bogăția jefuită a noii lumi, le dispăcea ideea de a pierde totul cu excepția câtorva trofee în fața comercianților clasei de mijloc. Aceasta nu avea cum să nu se întâmple. Bogăția nu sosea sub forme utilizabile. Comercianții îl aprovizionau pe rege cu lucruri pe care le putea folosi, în schimbul comorilor jefuite. Chiar și așa, monarhii care s-au văzut sărăcind în timp ce comercianții lor se îmbogățeau, nu s-au sfiiți în a-și folosi slujitorii înarmați în scopul jefuirii comercianților. În consecință, clasele de mijloc au suferit răni continue sub vechiul regim – răni la adresa proprietății lor. Armata și poliția regelui nu erau protectori de încredere ai proprietăților clasei de mijloc, iar puternicii comercianți au luat măsuri pentru a pune capăt instabilității. Au luat în mâini și politica. Ar fi putut să angajeze armate private și adesea au făcut-o. Dar de îndată ce instrumentele necesare mobilizării armatelor și forțelor de poliție naționale și-au făcut apariția la orizont, afaceriștii răniți au recurs la ele. Virtutea principală a unei forțe armate naționale este că garantează faptul că un servitor patriotic va duce război alături de propriul șef împotriva servitorului unui șef inamic.

Stabilitatea asigurată de un aparat național represiv a oferit proprietarilor ceva asemenea unei sere în care capitalul lor putea crește, se putea mări, multiplica. Termenul „rește” și corolarele sale provin din propriul vocabular al capitaliștilor. Acești oameni se gândesc la o unitate de capital ca la o boabă sau o sămânță de care ei o investesc într-un sol fertil. În primăvară ei văd o plantă ce crește din fiecare sămânță. În vară ei recoltează atât de multe semințe de la fiecare plantă, încât după ce au plătit pentru sol, lumina soarelui și ploaie, ei încă au mai multe semințe decât au avut inițial. În următorul an ei își măresc câmpul, și treptat întreaga zonă rurală devine îmbunătățită. În realitate, „boabele” inițiale sunt bani. Razele soarelui și ploaia sunt energiile consumate ale lucrătorilor. Plantele sunt fabrici, ateliere și mine, fructele recoltate sunt mărfuri, bucățele ale lumii procesate. Iar excesul, sau boabele adiționale, profiturile, sunt compensații pe care capitalistul le ține pentru sine în loc să le împartă între muncitori. Procesul, ca un întreg, a fost constituit din prelucrarea substanțelor naturale în obiecte vandabile sau mărfuri și din încercarea muncitorilor salariați în instalația de prelucrare.

Responsabilă pentru marele pas înspre lumea în care trăim astăzi a fost căsătoria capitalului cu știința. Oamenii de știință puri au descoperit componentele în care poate fi descompus mediul natural. Investitorii au pus pariuri pe diversele moduri de descompunere. Oamenii de știință practici sau managerii au avut grijă ca muncitorii salariați de sub comanda lor să continue cu proiectul. Experții în

științele sociale au căutat moduri de a-i face pe muncitori mai puțin umani, mai eficienți și mai asemănători mașinilor. Mulțumită științei, capitaliștii au fost capabili să transforme o mare parte a mediului natural într-o lume prelucrată, un artificiu, și să reducă majoritatea ființelor umane la gradul de anexe ale artificului.

Procesul de producție capitalist a fost analizat și criticat de mulți poeți și filosofi, cel mai considerabil de către Karl Marx¹, a cărui critici au animat și continuă să anime mișcările sociale militante. Marx avea un punct slab semnificativ. Majoritatea discipolilor săi, precum și mulți militanți ce nu erau discipoli, și-au construit platformele pe acel punct slab. Marx era un susținător entuziast al luptei burgheziei pentru eliberarea față de legăturile feudale. Cine nu era un entuziast în acele zile? El, care a observat că ideile de vârf ale unei epoci erau ideile clasei din vârf, împărțea multe dintre ideile noii clase imputernicite, cea de mijloc. Era un entuziast al Iluminismului, al raționalismului, al progresului material. Marx a fost cel care a punctat cu perspicacitate că de fiecare dată când un muncitor își reproducea forța de muncă, fiecare minut pe care îl devota sarcinii atribuite, acesta lărgea materialul și aparatul social care îl dezumaniza. Cu toate acestea, Marx era un entuziast al aplicării științei în producție.

Marx a făcut o analiză profundă a procesului de producție și l-a considerat o exploatare a muncii, dar a făcut doar niște comentarii fugitive și ezitante asupra condiției necesare producției capitaliste și a capitalului inițial ce a făcut posibil procesul². Fără capitalul inițial, nu ar putea exista investiție, producție, marele pas înainte. Această condiție necesară a fost analizată de către marxistul sovietic timpuriu Preobrazhensky, care a împrumutat câteva discernăminte de la marxista poloneză Rosa Luxemburh pentru a formula teoria acumulării primitive³. Prin primitiv, Preobrazhensky dorea să spună bazele edificiului capitalist, fundația, condiția necesară. Această condiție necesară nu poate apărea din producția capitalistă în sine, dacă procesul nu este încă în pregătire. Trebuie și vine într-adevăr din afara procesului de producție. Provine din coloniile jefuite. Provine de la populațiile expropriate și exterminate ale coloniilor. În vremuri mai timpurii, când încă nu existau colonii peste mări, primul capital, condiția necesară pentru producția capitalistă a fost stoarsă din coloniile interne, de la țărani jefuiți ale căror pământuri au fost îngrădite, iar recoltele revendicate, de la evreii și musulmanii expulzați ale căror posesiuni au fost expropriate.

Acumularea primitivă sau preliminară de capital nu este ceva ce s-a petrecut într-un trecut îndepărtat și niciodată după aceea. Este ceva ce continuă să acompanieze procesul capitalist de producție și este o parte integrală a acestuia. Procesul descris de Marx este responsabil deoarece profiturile regulate sunt periodic distruse de către crize ce sunt endemice sistemului. Noi injecții de capital preliminar sunt singurul leac cunoscut împotriva crizelor. În lipsa unei continue acumulări primitive de capital, procesul de producție s-ar opri. Orice criză ar tinde să devină permanentă.

Genocidul, exterminarea rațională calculată a populațiilor umane desemnate ca pradă legitimă, nu au fost o aberație într-un marș al progresului care altfel ar fi fost pașnic. Genocidul a fost o condiție necesară progresului. De aceea forțele armate naționale erau indispensabile mântuitorilor capitalului. Aceste forțe nu numai protejau deținătorii capitalului în fața furiei insurecționare a propriilor muncitori salarizați exploatați. Aceste forțe au capturat de asemenea Sfântul Graal, lanterna magică, capitalul preliminar, prin distrugerea proților celor din afară, fie că rezistă sau nu, prin jefuire, deportare și ucidere.

Ampretele armatelor naționale sunt urmele lăsate de marșul progresului. Aceste armate patriotice au fost și încă sunt a șaptea minune a lumii. În acestea, lupul stă lângă miel, păianjenul lângă muscă. Muncitorii exploatați sunt amicii exploatatorilor, țărani îndatorați sunt amicii creditorilor, fraierii sunt amicii escrocilor într-o camaraderie stimulată nu de iubire, ci de ură – ură împotriva potențialelor surse de capital preliminar desemnate ca necredincioși, sălbatici, rase inferioare.

Comunități umane, tot atât de diverse în felurile lor precum penele păsărilor, despoiate și în cele din urmă exterminate până într-un punct aflat dincolo de puterea imaginației. Hainele și artefactele comunităților dispărute au fost strânse ca trofee și expuse în muzee ca urme adiționale ale marșului progresului. Credințele și căile dispărute au devenit curiozitățile încă uneia din multele științe ale invadatorilor. Câm-

purile, pădurile și animalele exporpiate au fost strânse precum comorile, precum capitalul preliminar, precum precondiția necesară procesului de producție ce avea să transforme câmpurile în ferme, copacii în cherestea, animalele în pălării, mineralele în muniție, supraviețuitorii umani în forță de muncă ieftină. Genocidul a fost și încă este precondiția, baza și terenul de lucru al complexelor militaro-industriale, ale mediilor prelucrate, al lumilor birourilor și parcărilor.

Naționalismul a fost atât de bine acomodat dublei sale misiuni, domesticirea muncitorilor și despozierea străinilor, încât a atras pe oricine – cu alte cuvinte, pe oricine mânuia ori năzuia să mânuie o porțiune din capital.

Pe parcursul secolului al XIX-lea, în special în a doua jumătate a sa, orice deținător de capital de investit a descoperit că are rădăcini printre țărănimea ce era ușor de mobilizat și vorbea limba maternă și se închina zeilor paterni. Ardoarea unui asemenea naționalist era vizibil cinică, din moment ce el era compatriotul ce nu mai avea rădăcini în neamurile mamei și tatălui său: acesta și-a găsit salvarea în profituri, se închina investițiilor sale și vorbea limba contabilității. Dar el a învățat de la americani și francezi că, deși nu putea mobiliza țărani ca servitori, clienți sau cumpărători loiali, el îi putea mobiliza ca frați catolici, protestanți sau ortodocși. Limbile, religiile și obiceiurile au devenit materiale folosite în construirea statelor-națiune.

Materialele folosite au fost mijloace, nu scopuri. Scopul entităților naționale nu era să dezvolte limbile, religiile sau obiceiurile, ci să dezvolte economiile naționale, să transforme țărani în muncitori și soldați, să transforme patria în mine și fabrici, să transforme moșiile dinastice în întreprinderi capitaliste. Fără capital nu ar putea exista muniții și provizii, armată națională, națiune.

Profiturile și investițiile, studiul de piață și contabilitatea, obsesiile fostei clase de mijloc raționaliste, au devenit nu numai suverane, dar și exclusive. Individizii care manifestau alte obsesii, pe cele iraționale, erau închiși în case de nebuni, în azile.

Națiunile au fost odată monoteiste, dar acum nu mai erau. Fostul dumnezeu își pierduse orice importanță cu excepția aceleia de a servi drept material de mântuit. Națiunile erau mono-obsesive, iar dacă monoteismul servea obsesiei dominante, atunci putea fi mobilizat de asemenea.

Primul Război Mondial a marcat sfârșitul unei faze din procesul naționalizării, fază ce a început odată cu revoluția americană și cea franceză, fază ce a fost anunțată cu mult mai devreme prin declarația lui Aguirre și revolta mai-marilor olandezi. Revendicările contradictorii ale vechilor și nou-constituitelor națiuni reprezentau de fapt cauzele aceluși război. Germania, Italia și Japonia, precum și Grecia, Serbia și America Latină colonială, preluaseră deja majoritatea atributelor predecesorilor lor naționaliști, deveniseră imperii, monarhii și republici naționale, iar cea mai puternică dintre noii-sosiți aspira să își asume principalul atribut lipsă, imperiul colonial. Pe parcursul războiului, toate componentele mobilizabile ale celor două imperii dinastice rămase, cel Otoman și cel Habsburgic, s-au constituit în națiuni. Atunci când burghezii, având limbi sau religii diferite, spre exemplu, turcii și armenii au revendicat același teritoriu, cei mai slabi dintre aceștia au fost tratați precum așa-zișii indieni americani: au fost exterminați. Suveranitatea națională și genocidul au fost – și încă sunt – corolare.

Limba și religia comună par a fi corolarele națiunii, dar doardatorită unei iluzii optice. Ca materiale de mântuit, limbile și religiile au fost folosite atunci când își serveau scopul, aruncate atunci când nu. Nici Elveția multi-lingvistică, nici Iugoslavia multi-religioasă nu au fost oprite din a intra în familia națiunilor. Forma nasului și culoarea părului puteau fi de asemenea folosite pentru a mobiliza patrioți – și mai târziu chiar au fost. Patrimoniile, rădăcinile și comunalitățile imparțiale trebuiau să satisfacă doar un criteriu, criteriul rațiunii pragmatice în stil american: au funcționat acestea? Orice funcționa a fost folosit. Trăsăturile comune erau important, nu datorită conținutului lor cultural, istoric sau filosofic, ci pentru că erau utile în scopul organizării unei poliții care să protejeze proprietatea națională și a mobilizării unei armate pentru a jefui coloniile.

Odată ce o națiune era constituită, ființele umane care locuiau pe teritoriul național, dar nu posedau trăsăturile naționale, puteau fi transformate în colonii interne, cu alte cuvinte, în surse preliminarii de capital. În lipsa capitalului preliminar, nicio națiune nu putea deveni o mare națiune, iar națiunile care

aspirau la măreție, dar cărora le lipseau coloniile adecvate de peste mări, puteau recurge la jefuirea, exterminarea și exproprierea compatrioților lor care nu posedau trăsăturile naționale.

Întemeierea statelor naționale a fost întâmpinată cu entuziasm euforic de către poezii, precum și de țărani care își închipuiau că muzele sau zeii lor au descins în sfârșit pe pământ. Principalii nemulțumiți din mijlocul steagurilor fluturate și a confeti zburătoare erau foștii conducători, cei colonizați și discipolii lui Karl Marx.

Foștii conducători și cei colonizați erau lipsiți de entuziasm din motive evidente.

Discipolii lui Marx erau lipsiți de entuziasm pentru că învățaseră de la maestru că eliberarea națională însemna exploatarea națională, că guvernul național era comitetul executiv al clasei capitaliste naționale, că națiunea nu avea de oferit muncitorilor decât lanțuri. Acești strategii ai muncitorilor, ce nu erau ei înșiși muncitori, ci erau la fel e burghezi precum conducătorii capitaliști, au proclamat că muncitorii nu aveau nicio țară, și s-au organizat într-o Internațională. Această Internațională s-a împărțit în trei, și toate dintre acestea s-au îndreptat din ce în ce mai mult spre domeniul punctului slab a lui Marx.

Prima Internațională a fost divizată de către cel care fusese odată traducătorul rus al lui Marx, iar acum îi era antagonist, Bakunin, un rebel îndârjit care fusese un naționalist înflăcărat până ce a învățat de la Marx despre exploatare. Bakunin și camarazii săi, răzvrățiți împotriva tuturor autorităților, s-au răzvrătit de asemenea împotriva autorității lui Marx. Îl suspectau pe Marx că ar încerca să transforme Internaționala într-un stat la fel de represiv precum cel feudal și cel național la un loc. Bakunin și discipolii săi erau lipsiți de ambiguitate în respingerea lor a tuturor statelor, dar erau ambiguii cu privire la întreprinderea capitalistă. Chiar mai mult decât Marx, ei glorificau știința, celebrau progresul material și ridicau în slăvi industrializarea. Fiind rebeli, considerau că orice luptă este o luptă bună, dar cea mai bună dintre toate luptele era cea împotriva foștilor inamici ai burghezilor, lupta împotriva moșierilor feudali și a bisericii catolice. Prin urmare, internaționala bakuninistă a înflorit în locuri precum Spania, unde burghezii nu își desăvârșiseră încă lupta pentru independență, dar se aliaseră în schimb cu baronii feudali și cu biserica, căutând protecție împotriva muncitorilor și țăranilor insurgenți. Bakuniniștii au luptat pentru a desăvârși revoluția burgheză, fără și împotriva burghezilor. S-au numit anarhiști și au disprețuit toate statele, dar nu au început să explice cum vor procura premergătorul sau ceea ce urmează după: industria, progresul și știința, cu alte cuvinte, capitalul, în lipsa unei armate și a unei poliții. Nu le-a fost niciodată oferă șansa reală de a-și rezolva contradicția înpractică, iar bakuniniștii din ziua de astăzi încă nu au rezolvat-o, nici măcar nu au devenit conștienți de faptul că există o contradicție între anarhie și industrie.

Cea de-a doua Internațională, mai puțin rebelă decât prima, a ajuns rapid la un acord cu capitalul și, de asemenea, cu statul. Adânc înrădăcinată în punctul slab a lui Marx, profesorii acestei organizații nu s-au lăsat prinși în plasa vreunei contradicții bakuniniste. Le era evident faptul că exploatarea și jaful erau condiții necesare progresului material, și s-au împăcat în mod realist cu ceea ce era de neevitat. Tot ceea ce au cerut a fost o mai mare împărțire a beneficiilor cu muncitorii și birouri în lumea politică pentru ei, ca reprezentanți ai muncitorilor. La fel ca bunii sindicaliști care i-au precedat și i-au urmat, profesorii socialiști erau jenați de „chestiunea colonială”, dar precum Filip de Habsburg, jena lor doar le-a încărcat conștiința. În timp, socialiștii imperiali germani, socialiștii regali danezi și socialiștii republicani francezi au încetat chiar să mai fie internaționaliști.

Internaționala a treia nu numai că a ajuns la un acord cu statul și capitalul, dar a făcut din acestea scopul ei. Această Internațională nu a fost întemeiată de către intelectuali răzvrățiți sau dizidenți. A fost creată de către un stat, statul rus, după ce Partidul Bolșevic s-a instalat în birourile statului. Principala activitate a acestei internaționale a fost să facă cunoscute faptele statului rus restructurat, ale partidului său conducător, ale fondatorului partidului, un om ce își spunea Lenin. Faptele acestui partid și alte fondatorului său au fost într-adevăr monumentale, dar cei care făceau cunoscute aceste fapte au făcut tot posibilul în a ascunde ceea ce era monumental la acestea.

Primul Război Mondial a lăsat două imperii vaste într-o situație încurcată. Imperiul Celest al Chinei, cel mai vechi stat continuu din lume, și imperiul țărilor, o operație mult mai recentă, oscilau între

perspectiva de a se transforma în state-națiuni și perspectiva de a se descompune în unități mai mici, precum echivalentele lor: Imperiile Otoman și Habsburgic.

Lenin a rezolvat această încurcătură pentru Rusia. Este posibil un asemenea lucru? Marx observase că un singur individ nu poate schimba circumstanțele. Acesta se poate folosi doar de ele. Marx avea dreptate probabil. Isprava lui Lenin nu a fost cea de a schimba circumstanțele, ci de a se folosi de ele într-o manieră extraordinară. Această ispravă a fost monumentală în oportunismul său.

Lenin era un burghez rus care a blestemat slăbiciunea și incapacitatea burgheziei ruse⁴. Un entuziast al dezvoltării capitaliste, un admirator înflăcărat al progresului în stil american, el nu s-a aliat cu cei pe care-i blestema, ci cu dușmanii acestora, cu discipolii anti-capitaliști ai lui Marx. S-a folosit de punctul slab al lui Marx pentru a transforma critica progresului de producție capitalist a acestuia într-un manual de dezvoltare a capitalului, un ghid de „cum să o duci la capăt”. Studiile lui Marx despre exploatare și sărăcie au devenit hrană pentru înfomețați, cornucopia, un corn virtual al abundenței. Afaceriștii americani lansaseră deja pe piață urină drept apă de izvor, dar niciun șarlatan american nu reușise încă o inversare de o asemenea magnitudine.

Nicio circumstanță nu a fost schimbată. Fiecare pas al inversării a fost dus la capăt cu ajutorul circumstanțelor disponibile, cu ajutorul metodelor încercate și testate. Țăranii ruși nu puteau fi mobilizați în funcție de rusismul lor sau de ortodoxia lor sau de culoarea albă a pielii, dar puteau fi, și au fost mobilizați în funcție de exploatarea lor, de oprimarea lor, de veacurile de suferință petrecute sub despotismul țărilor. Oprimarea și exploatarea au devenit materiale de folosit. Lunga suferință de sub țări a fost folosită în același fel și scop precum fuseseră folosite scalparea femeilor și copiii albi de către americani. Au fost folosite pentru a organiza oamenii în divizii de luptă, în embrioni ai armatei naționale și ai poliției naționale.

Prezentarea dictatorului și a comitetului central al partidului drept o dictatură a proletariatului eliberat părea ceva nou, dar până și asta reprezenta ceva nou doar în cuvintele folosite. Asta era ceva la fel de vechi precum faraonii și lugalii Egiptului și Mesopotamiei antice, ce fuseseră aleși de către zei pentru a-i conduce pe oameni, ce îi întruchipau pe oameni în dialogurile lor cu zeul. Aceasta era o șarlatanie încercată și testată a conducătorilor. Chiar dacă predecesorii antici erau uitați temporar, un precedent mai recent a fost furnizat de către Comitetul Salvării Naționale de la Revoluția Franceză, ce se prezentase ca pe o întruchipare a voinței generale a națiunii.

Scopul: comunismul, răsturnarea și înlocuirea capitalismului, păreau de asemenea ceva nou, păreau a fi schimbări de circumstanțe. Însă doar cuvântul era nou, scopurile dictatorului proletariatului încă erau progresul în stil american, dezvoltarea capitalistă, electrificarea, transportul rapid în masă, știința, prelucrarea mediului natural. Scopul era capitalismul pe care burghezia rusă, slabă și ineptă, nu l-a putut dezvolta. Având Capitalul lui Marx drept ghid și lumină, dictatorul și partidul său aveau să dezvolte capitalismul în Rusia. Ei vor servi ca un substitut burgheziei, și vor folosi puterea statului nu numai pentru a supraveghea procesul, dar de asemenea, pentru a-l lansa și dirija.

Lenin nu a trăit îndeajuns de mult pentru a-și demonstra virtutea ca director general al capitalului rusesc, dar succesorul său Stalin a demonstrat amănunțit puterea mașinăriei fondatorului. Primul pas fusese acumularea primitivă de capital. Dacă Marx nu fusese foarte clar în privința asta, Preobrazhensky fusese foarte clar. Preobrazhensky a fost închis, dar descrierea sa a metodelor încercate și testate de a procura capital preliminar au fost aplicate asupra vastei Rusii. Capitalul preliminar al englezilor, americanilor, belgienilor și al altor capitaliști, provenise din coloniile jefuite de peste mări. Rusia nu avea colonii peste mări. Această lipsă nu reprezenta un obstacol. Întreaga zonă rurală a Rusiei a fost transformată într-o colonie.

Primele surse de capital preliminar au fost culacii, țărani ce dețineau ceva ce merita a fi jefuit. Acest regim a avut atât de mult succes, încât a fost aplicat de asemenea și celorlalți țărani, cu speranța rațională că micile cantități jefuite de la atât de mulți oameni vor alcătui un tezaur substanțial.

Țăranii nu erau singurii colonizați. Fosta clasă conducătoare fusese deja expropriată complet de toată bogăția și proprietatea sa, dar cu toate astea, au fost găsite alte surse de capital preliminar. Având totalitatea puterii de stat concentrată în mâna lor, dictatorii au descoperit curând că puteau prelucra

surse de acumulare primitivă. Antreprenori de succes, muncitori și țărani nemulțumiți, militanți ai organizațiilor concurente, chiar membri deziluzionați ai Partidului, puteau fi desemnați drept contra-revoluționari, arestați, expropriați și trimiși în lagăre de muncă. Toate deportările, execuțiile în masă și expropriările colonizatorilor timpurii au fost reconstituite în Rusia.

Colonizatorii timpurii, fiind pionieri, au recurs la judecată și teroare. Dictatorii ruși nu au avut nevoie să recurgă la judecată și teroare. Până la vremea lor, toate metodele de a procura capital preliminar fuseseră încercate și testate, și puteau fi aplicate în mod științific. Capitalul rus s-a dezvoltat într-un mediu total controlat, o seră, fiecare manetă, fiecare variabilă era controlată de poliția națională. Funcțiile ce nu fuseseră lăsate pe mâna șanseii sau altor corpuri din medii mai puțin controlate au căzut pe mâna serei ruse. Faptul că cei colonizați se aflau înăuntru și nu în afară, și prin urmare erau supuși nu cuceririi ci arestului, a mărit și mai mult rolul și mărimea poliției. În timp, poliția omnipotentă și omniprezentă a devenit emanația și întruparea proletariatului, iar comunismul a devenit sinonim al organizației de poliție totală și a controlului.

Cu toate acestea, așteptările lui Lenin nu au fost pe deplin realizate de către sera rusă. Poliția capitalistă a făcut minuni în procurarea capitalului preliminar de la contra-revoluționarii expropriați, dar nu i-a mers atât de bine în dirijarea procesului de producție capitalist. Ar putea fi încă prea devreme pentru a ne pronunța sigur, dar până în acest moment, această poliție birocratică a fost cel puțin la fel de ineptă în rolul săi precum fusese burghezia blestemată de către Lenin. Abilitatea sa de a descoperi noi surse de capital preliminar par a fi tot ceea ce o țin la suprafață.

Nici atractivitatea acestui aparat nu s-a ridicat la așteptările lui Lenin. Aparatul polițienesc al lui Lenin nu a făcut pe plac afaceriștilor și politicienilor consacrați. Acesta nu s-a recomandat ca pe o metodă superioară de a dirija procesul de producție. A prezentat interes unei clase sociale diferite, o clasă pe care voi încerca să o descriu pe scurt, și s-a recomandat acestei clase în primul rând ca pe o metodă de a pune mâna pe puterea națională, și în al doilea rând, ca pe o metodă de acumulare primitivă a capitalului.

Urmașii lui Lenin și ai lui Stalin nu au fost gărzile praetoriene, mânuitori ai puterilor economice și politice în numele și în beneficiul vreunui monarh inutil. Aceștia au fost căutători ai puterii economice și politice, sperați de faptul că nu pot ajunge nici măcar la un nivel intermediar de putere. Modelul leninist a oferit unor asemenea oameni posibilitatea de a sări peste astfel de etape intermediare, direct în palatul central.

Urmașii lui Lenin au fost mici funcționari, oameni precum Mussolini, Mao Zedong și Hitler, oameni care, precum însuși Lenin, au blestemat burgheziile slabe și inepte datorită faptului că au eșuat să demonstreze măreția națiunii lor.

(Nu îi includ pe zioniști printre urmașii lui Lenin, pentru că ei aparțin unei generații mai timpurii. Aceștia au fost contemporanii lui Lenin, care au descoperit, probabil de unii singuri, puterea persecuției și suferinței ca materiale de mănuit în scopul mobilizării unei armate sau poliției naționale. Zioniștii au adus contribuții proprii. Tratarea unui grup religios dispersat ca o națiune, impunerea unui stat-națiune capitalist drept scop și mijloc al acelei populații și reducerea unei moșteniri religioase la una rasială, au contribuit semnificativ la metodologia naționalistă, și vor avea consecințe teribile atunci când vor fi aplicate asupra unei populații de evrei, nu toți dintre ei zioniști, de către o altă populație reunită sub numele de „rasă germană”.)

Mussolini, Mao Zedong și Hitler au tăiat cortina de slogane și au luat faptele lui Lenin și Stalin drept ceea ce erau: metode de succes pentru a pune mâna pe puterea de stat și pentru a o menține. Toți trei au aplicat esența acestei metodologii. Primul pas a fost să se alăture unor studenți ai puterii pentru a forma nucleul organizației de poliție, un dispozitiv numit după cel al lui Lenin, Partid. Următorul pas a fost recrutarea bazei, trupele disponibile și furnizorul trupelor. Cel de-al treilea pas a fost acapararea aparatului de stat, pentru a instala teoreticianul pe scaunul de duce, președinte sau fuhrer, să împartă funcțiile polițienești și administrative între elită și să pună baza la muncă. Cel de-al patrulea pas a fost să dobândească capitalul preliminar necesar reparării sau lansării unui complex militaro-industrial capabil

de a-i menține pe liderii naționali și pe funcționarii lor, poliția și armata, administratorii industriilor. Fără acest capital nu ar putea exista arme, nici putere, nici națiune.

Urmașii lui Lenin și ai lui STalin au mers și mai departe în esența metodologiei, în impulsurile lor recrutătoare, minimalizând exploatarea capitalistă și concentrându-se pe oprimarea națională. Vorbitorii de exploatare nu le mai folosea, și, de fapt, devenise chiar jenant din moment ce le era evident tuturor, în special muncitorilor salarizați, că revoluționarii de succes nu puseseră capăt muncii salarizate, ci îi extinseseră domeniul.

Fiind la fel de pragmatici ca și afaceriștii americani, noi revoluționari nu au vorbit de eliberarea de sub munca salarizată, ci de eliberarea națională⁵. Acest tip de eliberare nu era visul unor utopiști romantici. Era exact ceea ce era posibil, tot ceea ce era posibil în acea lume. Ceea ce trebuia făcut era ca cineva să se folosească de circumstanțele existente pentru a împlini acel lucru. Eliberarea națională era constituită din eliberarea președintelui național și a poliției naționale din lanțurile neputinței. Încăunarea președintelui, întemeierea poliției nu erau vise, ci componente ale unei strategii încercate și testate, a unei științe.

Partidul Fascist sau cel Național-Socialist au fost primele care au dovedit că strategia funcționează, că isprava Partidului Bolșevic chiar putea fi repetată. Președintele național și statul major s-au instalat la putere și s-au pus pe treabă în vederea procurării capitalului preliminar necesar măreției naționale. Fasciștii și-au croit drum într-una dintre ultimele regiuni neinvadate ale Africii și au stors-o în același fel în care industriașii timpurii și-au stors imperiile coloniale. Național-socialiștii au pus ochii pe evrei, o populație internă care fusese membră a unei „Germanii unificate” în aceeași măsură în care fuseseră germanii. I-au folosit ca pe o sursă de acumulare primitivă, pentru că mulți dintre acești evrei aveau, precum culacii lui Stalin, lucruri care se meritau a fi jefuite.

Zioniștii i-au precedat deja pe național-socialiști în reducerea unei religii la gradul de rasă, iar național-socialiștii puteau privi înapoi la pionierii americani pentru a căuta moduri în care să utilizeze instrumentul rasismului. Elita lui Hitler nu trebuia decât să traducă fondul de bază al ercetării rasiste americane pentru a-și echipa instituturile științifice cu mari biblioteci. Național-socialiștii s-au ocupat de evrei în mare măsură în același fel în care se ocupaseră mai devreme americanii de populația indigenă a Americii de Nord, cu excepția faptului că național-socialiștii au aplicat o tehnologie mult mai puternică la sarcina deportării, exproprierii și exterminării ființelor umane. Dar în această privință, exterminatorii din urmă nu erau inovatori. Pur și simplu s-au folosit de circumstanțele pe care le aveau la dispoziție.

Fasciștilor și național-socialiștilor li s-au alăturat constructorii de imperii japonezi, care se temeau că Imperiul Celest, aflat în descompunere, va deveni o sursă de capital preliminar pentru rușii sau chinezii revoluționari industriași. Formând o axă, cele trei au pornit să transforme continentele lumii în surse de acumulare primitivă de capital. Acestea nu au fost deranjate de alte națiuni până în momentul în care au început să atenteze la coloniile și patriile puterilor capitaliste consacrate. Reducerea capitaliștilor deja consacrați la gradul de pradă colonizată putea fi practică de plan intern unde era întotdeauna legală o astfel de operațiune din moment ce conducătorii națiunii dădeau legile – și fuseseră deja practicate pe plan intern de către leniniști și staliști. Dar o asemenea practică ar fi putut duce la schimbări de circumstanțe, și nu putea fi îndeplinită pe plan extern fără a provoca un război mondial. Puterile Axei au întrecut măsura și au pierdut.â

După război, mulți oameni rezonabili vorvorbi despre scopurile Axei ca fiind iraționale, și despre Hitler ca despre un lunatic. Totuși, aceiași oameni i-ar considera pe George Washington și pe Thomas Jefferson drept sănătoși și raționali, chiar dacă aceștia au proiectat și au inițiat punerea în scenă a cuceririi unui vast continent, deportarea și exterminarea populației continentului, într-un timp în care un asemenea proiect era mult mai puțin realizabil decât a fost la vremea sa proiectul Axei⁶. Este adevărat că tehnologiile și, de asemenea, științele fizice, chimice, biologice și sociale aplicate de Washington și Jefferson erau destul de diferite față de cele aplicate de național-socialiști. Dar dacă cunoașterea înseamnă putere, dacă era rațional ca primii pionieri să muteze și să ucidă prin intermediul prafului de pușcă în epoca căruțelor trase de cai, de ce ar fi fost irațional ca național-socialiștii să muteze și să

ucidă prin intermediul explozibililor puternici și a substanțelor chimice în epoca rachetelor, submarinelor și a autostrăzilor?

Adevărul este că naziștii erau mult mai orientați către știință decât americanii. Pe vremea lor, naziștii erau un sinonim al eficienței științifice pentru majoritatea lumii. Păstrau fișiere despre orice, catalogau și își recatalogau descoperirile, își publicau catalogările în jurnale științifice. Printre ei, nici măcar rasismul nu era proprietatea oricui ci a institutelor bine-înzestrate.

Mulți oameni rezonabili par să pună semnul egalității între nebunie și eșec. Asta nu ar fi prima dată. Mulți l-au numit nebun pe Napoleon atunci când acesta se afla în închisoare sau în exil, dar când Napoleon a reapărut ca împărat, aceeași oameni vorbeau despre el cu respect, chiar venerație. Încarcerarea și exilul nu sunt privite numai ca remedii pentru nebunie, dar și ca simptome ale acesteia. Eșecul este absurditate.

Mao Zedong, cel de-al treilea pionier național socialist (ori național comunist, al doilea cuvânt nu mai contează, din moment ce este doar o relicvă istorică. Expresia „fascist de stânga” ar corespunde de asemenea, dar exprimă chiar și mai puțin sens decât expresiile ce conțin cuvântul „naționalist”) a izbutit să facă pentru Imperiul Celest ceea ce Lenin făcuse pentru imperiul țărilor. Cel mai vechi aparat birocratic din lume nu s-a descompus în părți mai mici, nici în colonii ale altor industriași. Acesta a reapărut, mult schimbat, sub forma unei republici populare, ca un semnal luminos către „națiunile oprimate”.

Președintele și funcționarii săi au pășit pe urmele unei lungi linii de predecesori și au transformat Imperiul Celest într-o vastă sursă de capital preliminar, desăvârșită prin epurări, persecuții și marii pași înainte ce rezultă din acestea.

Următorul stadiu, lansarea procesului de producție capitalist, a fost dus la îndeplinire după modelul rusesc, cu alte cuvinte, a fost dus la îndeplinire de către poliția națională. Asta nu a funcționat în China mai bine decât a funcționat în Rusia. Aparent, funcția antreprenorială avea să fie dată șarlatanilor sau escrocilor ce erau capabili să atragă alți oameni, iar polițiștii nu inspiră de obicei încrederea de care este nevoie. Dar maoiștii au acordat mai puțină importanță chestiunii acesteia decât îi acordaseră leniniștii. Procesul de producție capitalist rămâne important, cel puțin la fel de important precum căutările regularizate în scopul găsirii surselor de acumulare primitivă, din moment ce fără capital nu există putere, nu există națiune. Dar maoiștii fac din ce în ce mai puține revedicări conform cărora modelul lor ar reprezenta o metodă superioară de industrializare, iar în privința asta ei sunt mai modești decât rușii și mai puțin dezamăgiți de rezultatul politicii de industrializare.

Modelul maoist oferă gărzilor de securitate și studenților lumea, lumea ca pe o metodologie a puterii încercate și testate, ca pe o strategie științifică de eliberare națională. Cunoscută în general drept Gândirea lui Mao Zedong⁷, această știință oferă președinților și funcționarilor aspiranți perspectiva de a deține putere nelimitată asupra ființelor vii, activităților umane și chiar asupra gândurilor. Papa și preoții Bisericii Catolice, cu toate inchizițiile și confesiunile lor, nu au avut niciodată parte de o asemenea putere, nu pentru că nu și-ar fi dorit-o, ci pentru că le lipseau instrumentele puse la dispoziție de către știința și tehnologia modernă.

Eliberarea națiunii este ultimul stadiu al eliminării paraziților. Capitalismul curățase deja natura de paraziți și redusese restul la stadiul de materii prime pentru industriile de prelucrare. Național-socialismul modern sau social-naționalismul a oferit de asemenea perspectiva de a elimina paraziții din societatea umană. Paraziții umani sunt de obicei surse de capital preliminar, dar capitalul nu este întotdeauna de ordin „material”. Acesta poate fi de asemenea de ordin cultural sau „spiritual”. Căile, miturile, poezia și muzica oamenilor sunt lichidate ca pe un lucru de la sine înțeles. O parte din muzica și obiceiurile fostei „culturi populare” reapar ulterior, procesate și împachetate, ca elemente ale spectacolului național, ca decorații pentru imboldurile de acumulare națională. Căile și miturile devin materii prime pentru prelucrarea de către una sau mai multe „științe umane”. Chiar și resentimentul inutil al muncitorilor față de munca salarizată alienantă este lichidat. Atunci când națiunea este eliberată, munca salarizată încetează să mai fie o chestiune împovărătoare și se transformă într-o obligație națională, ce

trebuie întreprinsă cu bucurie Oamenii unei națiuni total eliberate citesc 1984 a lui George Orwell ca pe un studiu antropologic, o descriere a unei epoci trecute.

Nu mai este posibil să satirizezi această stare a lucrurilor. Fiecare satiră riscă să devină o biblie pentru încă un front de eliberare națională⁸. Fiecare satiră riscă să devină fondatorul unei noi religii, un Buddha, Zarathustra, Isus, Mohamed sau Marx. Orice expunere a ravagiilor sistemului dominant, orice critică a funcționării sistemului se transformă în hrană pentru caii eliberării, materiale de mână pentru constructorii de armate. Gândirea lui Mao Zedong, în numeroasele sale versiuni și revizuirii, este o știință totală și, de asemenea, o teologie totală. Este fică socială precum și metafizică cosmică. Comitetul Salvării Naționale din timpul Revoluției Franceze a pretins că întruchipează doar voința generală a națiunii franceze. Gândirea revizuită a lui Mao Zedong pretinde că întruchipează voința generală a tuturor oprimaților lumii.

Revizuirile constante ale acestei gândiri sunt necesare pentru că formulările sale inițiale nu erau aplicabile tuturor și, de fapt, niciuneia dintre populațiile colonizate ale lumii. Nici una dintre populațiile colonizate ale lumii nu a împărțit moștenirea chineză de a fi trebuit să suporte un aparat statal pe parcursul ultimilor două mii de ani. Puțini din oprimații lumii au posedat vreunul dintre atributele unei națiuni din trecutul apropiat sau din cel îndepărtat. Gândirea trebuia să fie adaptată unor oameni ai căror strămoși au trăit fără președinți, armate sau poliții naționale, fără proces de producție capitalist și, prin urmare, fără nevoia de capital preliminar.

Aceste revizuirii au fost desăvârșite prin îmbogățirea Gândirii inițiale cu împrumuturi de la Mussolini, Hitler și de la statul zionist Israel. Teoria lui Mussolini privind împlinirea națiunii în cadrul statului a fost o dogmă centrală. Toate grupurile de oameni, fie mici sau mari, industriale sau non-industriale, concentrate sau dispersate, erau privite ca națiuni, iar asta nu în funcție de trecutul lor, ci în funcție de aura lor, potențialitatea lor, potențialitate încorporată în fronturile lor de eliberare națională. Modul lui Hitler (și al zioniștilor) de a trata națiunea ca pe o entitate rasială era o altă dogmă centrală. Funcționarii erau recrutați din sânul oamenilor deposedați de relațiile și obiceiurile strămoșilor lor, și prin urmare, eliberatorii nu puteau fi distinși de opresori din punctul de vedere al limbii, credinței, obiceiurilor sau armelor. Singurul material mânuibil care îi ținea împreună era materialul mânuibil care i-a ținut pe servitorii albi pe lângă șefii albi la frontiera americană. „Legătura rasială” oferea identități celor fără identitate, inter-relaționare celor ce nu aveau relații, comunitate celor ce își pierduseră comunitatea. Era ultima legătură a celor deposedați din punct de vedere cultural.

Gândirea revizuită poate fi acum pusă în aplicare de către africani precum și de navajo, apași și de asemenea, de palestinieni⁹. Împrumuturile de la Mussolini, Hitler și zioniști sunt acoperite în mod judicios, pentru că Mussolini și Hitler au eșuat în menținerea puterii lor, și pentru că zioniștii și-au transformat statul în polițistul mondial împotriva tuturor celorlalte fronturi de eliberare națională. Lui Lenin, Stalin și Mao Zedong le trebuie recunoscute meritele și mai mult decât le sunt în momentul de față.

Modelele revizuite și aplicabile pe plan universal funcționează cam la fel ca și cele originale, însă mult mai lin. Eliberarea națională s-a transformat într-o știință aplicată. Aparatul a fost frecvent testat. Numeroasele probleme întâlnite la modelele originale au fost rezolvate. Pentru a face mașinăria să meargă nu este nevoie decât de un șofer, o curea de transmisie și combustibil.

Șoferul este desigur teoreticianul, sau cei mai apropiați discipoli ai acestuia. Cureaua de transmisie este statul major, organizația, numită de altfel și partidul sau partidul comunist. Partidul comunist cu „c” mic este exact ceea ce crede toată lumea că este. Este nucleul organizației de poliție ce se ocupă cu epurările și care va fi el însuși epurat de îndată ce liderul devine lider național și are nevoie să își revizuiască gândirea invariantă în timp ce se adaptează familiei națiunilor, sau cel puțin familiei bancherilor, furnizorilor de muniții și investitorilor. Iar combustibilul: națiunea oprimată, masele suferinde, poporul eliberat este și va continua să fie combustibilul.

Liderul și statul major nu sunt ațerizați din străinătate. Nu sunt agitatori străini. Ei sunt produse integrale ale procesului de producție capitalist. Această producție a fost neîncetat acompaniată de către

rasism. Rasismul nu este un element necesar al producției, însă rasismul într-o anumită formă este un element necesar procesului de acumulare primitivă de capital, și s-a strecurat aproape întotdeauna mai departe, în procesul de producție.

Națiunile industrializate și-au procurat capitalul preliminar, dacă nu prin exterminarea populațiilor desemnate ca pradă legitimă, cel puțin prin expropriere, deportare, persecuție și segregare. Înrudirile au fost rupte, mediile distruse, căile și orientările culturale au fost extirpate.

Descendenții supraviețuitorilor unor astfel de atacuri violente se pot considera norocoși dacă păstrează cele mai simple relicve, cele mai trecătoare umbre ale culturii strămoșilor lor. Majoritatea descendenților nu păstrează în memorie nici măcar umbrele. Sunt total deposedați. Se duc la muncă. Măresc în continuare aparatul ce a distrus cultura strămoșilor lor. Iar în lumea muncii, sunt supuși marginilor, celor mai neplăcute și mai puțin plătite slujbe. Asta îi înnebunește. Un manipulant de mărfuri dintr-un supermarket poate ști, spre exemplu, mai multe despre stocuri și comenzi decât știe managerul că rasismul este singurul motiv pentru care manipulantul nu este manager în locul lui. Un agent de pază poate ști că rasismul este singurul motiv pentru care el nu este șef de poliție. Printre acești oameni, care și-au pierdut toate rădăcinile, care se visează manageri de supermarket și șefi de poliție, prinde rădăcini frontul de eliberare națională. Aici se formează liderul și statul major.

Naționalismul continuă să atragă pe deposedați pentru că alte perspective par mai palide. Cultura strămoșilor a fost distrusă. Prin urmare, printr-un standard pragmatic, a eșuat. Singurii strămoși care au supraviețuit au fost cei care s-au acomodat sistemului invadatorilor, și au supraviețuit la periferie. Diversele utopii ale poezilor și visătorilor și numeroasele „mitologii ale proletariatului” au eșuat de asemenea. Ele nu s-au dovedit în practică. Ele nu au fost nimic altceva decât aiureli, vise. Proletariatul efectiv a fost la fel de rasist ca și șeful și poliția.

Manipulantul de mărfuri și agentul de pază au pierdut contactul cu vechea cultură. Visele și utopiile nu îi interesează, și sunt de fapt anulate de către disprețul pragmatic al afaceristului pentru poezi și visători. Naționalismul le oferă ceva concret, ceva ce a fost încercat și testat și este știut că funcționează. Nu există motiv pe lume ca acești descendenți ai celor persecutați să rămână persecutați atunci când naționalismul le oferă perspectiva de a deveni persecutori. Rudele apropiate și îndepărtate ale victimelor se pot transforma într-un stat-națiune rasis. Pot mâna ei înșiși alte popoare în lagăre de concentrare, pot împinge alți oameni oricând o doresc, pot săvârși genocide, pot procura capital preliminar prin intermediul exproprierii. Iar dacă „rudele rasiale” ale victimelor lui Hitler o pot face, așa o pot și rudele apropiate sau îndepărtate ale victimelor lui Washington, Jackson, Reagan sau Begin.

Orice populație oprimată se poate transforma într-o națiune, într-un negativ fotografic al națiunii opresoare, într-o situație unde fostul manipulant de mărfuri este manager, unde fostul agent de pază este șeful poliției. Prin aplicarea strategiei corecte, orice agent de pază poate urma precedentul gărzilor praetoriene ale Romei antice. Poliția de securitate a unui complex minier străin se poate declara republică, poate elibera oamenii până în punctul în care aceștia nu mai au nimic de făcut decât să se roage ca eliberarea să ia sfârșit. Chiar înainte de acapararea puterii, o bandă își poate spune Front și poate oferi oamenilor săraci supra-taxați și supravegheați constant ceva ce încă le lipsește: colecții de tribut și supraveghetori din rândul lor, de-ai poporului. În aceste moduri, oamenii pot fi eliberați de trăsăturile strămoșilor lor victimizați. Toate relicvele ce încă supraviețuiesc din vremuri pre-industriale și din culturile non-capitaliste pot fi în sfârșit extirpate permanent.

Ideea conform căreia o înțelegere a genocidului, o memorie a Holocaustului îi poate duce pe oameni doar în direcția demolării sistemului este eronată. Atracția persistentă a naționalismului sugerează că opusul este mai adevărat, cu alte cuvinte, că înțelegerea genocidelor a condus oamenii să mobilizeze armate genocidale, că memoria Holocaustului a condus oamenii să comită holocausturi. Poezii sensibile careau amintit pierderea, cercetătorii care au documentat-, au fost precum savanții puri care au descoperit structura atomului. Savanții practici au utilizat descoperirea pentru a diviza nucleul atomului. Pentru a produce arme care să divizeze nucleul tuturor atomilor. Naționaliștii s-au folosit de poezie pentru a diviza și fuziona populațiile umane, pentru a mobiliza armate genocidale, pentru a comite noi holocausturi.

Savantul pur, poezii și cercetătorii se consideră nevinovați în legătură cu soarta ținutului devastat și a cadavrelor carbonizate. Sunt oare aceștia nevinovați?

Mie mi se pare că cel puțin una dintre observațiile lui Marx este adevărată: fiecare minut dedicat procesului de producție capitalist, fiecare gând contribuit la sistemul industrial amplifică și mai mult o putere, ce este ostilă naturii, culturii, vieții. Știința aplicată nu este ceva străin, este o parte integrală a sistemului capitalist de producție. Naționalismul nu este aterizat din străinătate. Este un produs al sistemului capitalist de producție, precum agenții chimici ce otrăvesc lacurile, aerul, animalele și oamenii, precum centralele nucleare ce radioactivează micro-medii în pregătirea radioactivării macro-mediilor.

Ca un post-scriptum, aș vrea să răspund la o întrebare înainte ca aceasta să fie pusă. Întrebarea este: „Nu crezi că descendentul unui popor oprimat i-ar merge mai bine ca manager de supermarket sau șef de poliție?”, răspunsul meu este o altă întrebare: Ce manager al unui lagăr de concentrare, călău sau tortionar național nu este descendentul vreunui popor oprimat?

Biblioteca Anarhistă

Fredy Perlman
Atracția continuă a naționalismului
1984

Transcris după originalul anarhivat la <https://anarhiva.com/>

ro.theanarchistlibrary.org